

FYZIKÁLNE VLASTNOSTI LÁTOK

- Fyzikálne vlastnosti látok sú jedným zo zdrojov poznania, ktoré nám umožňuje vysloviť predpoklady o povahe chemických väzieb v látke, o štruktúre látky ako aj o jej stavebných časticiach a medzičasticových interakciách.
- Patria tu vlastnosti známe z bežného života, pozorovateľné a objektívne merateľné pri bežných laboratórnych podmienkach (**skupenský stav a veličiny charakterizujúce tento stav, hustota, farba** a pod.), ale aj vlastnosti látok, ktoré sa pozorujú len pri určitých špecifických podmienkach (**správanie sa látok v magnetickom alebo elektrickom poli, pri prechode elektrického prúdu látkou, pri interakcii látky s elektromagnetickým žiarením rôznej energie** atď.), alebo pri zmene určitých vonkajších podmienok (správanie látok pri zmene teploty).
- Niektoré z uvedených vlastností látok súvisia s molekulovými vlastnosťami stavebných častíc látky (napr. paramagnetizmus) a iné vlastnosti látok sú výraznejšie ovplyvnené charakterom vzájomných medzimolekulových interakcií stavebných častíc (teplota topenia do určitej miery charakterizuje pevnosť vzájomných interakcií stavebných častíc, ktoré sa rozrušujú pri prechode látky z tuhého do kvapalného stavu).

1.TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

2.MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

3.OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Pojem termické vlastnosti látok zahŕňa správanie sa látok pri zahrievaní, t. j. dopady dodávania energie vo forme tepla na zloženie, štruktúru a všetky ostatné vlastnosti látok.

Principiálne možno látky z hľadiska ich správania rozdeliť do dvoch základných skupín:

1. **Fázové premeny látok:** pri zahrievaní/chladení sa látky chemicky nemenia a mení sa len ich skupenský stav, prípadne niektoré iné vlastnosti bez zmeny ich zloženia.
2. **Termický rozklad:** látky termicky málo stáble, ktoré sa pri zahrievaní chemicky menia, t. j. podliehajú chemickým (spravidla rozkladným) reakciám.

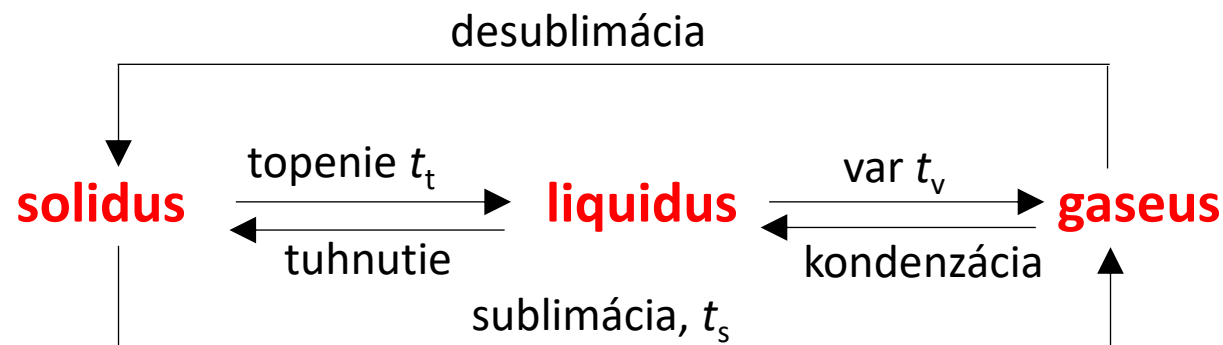
TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

1. Fázové premeny látok

V širšom slova zmysle pod pojmom **fázové premeny látok** rozumieme premeny látok podmienené zmenou teploty, t. j. také premeny látky, pri ktorých sa jej **stechiometrické zloženie nemení**, ale dochádza k premene určitej fázy látky na inú fázu tej istej látky.

Patria tu: **A) Zmeny skupenského stavu**

- topenie-tuhnutie, teplota tuhnutia t_t
- var-kondenzácia, teplota varu t_v
- sublimácia-desublimizácia, teplota sublimácie t_s

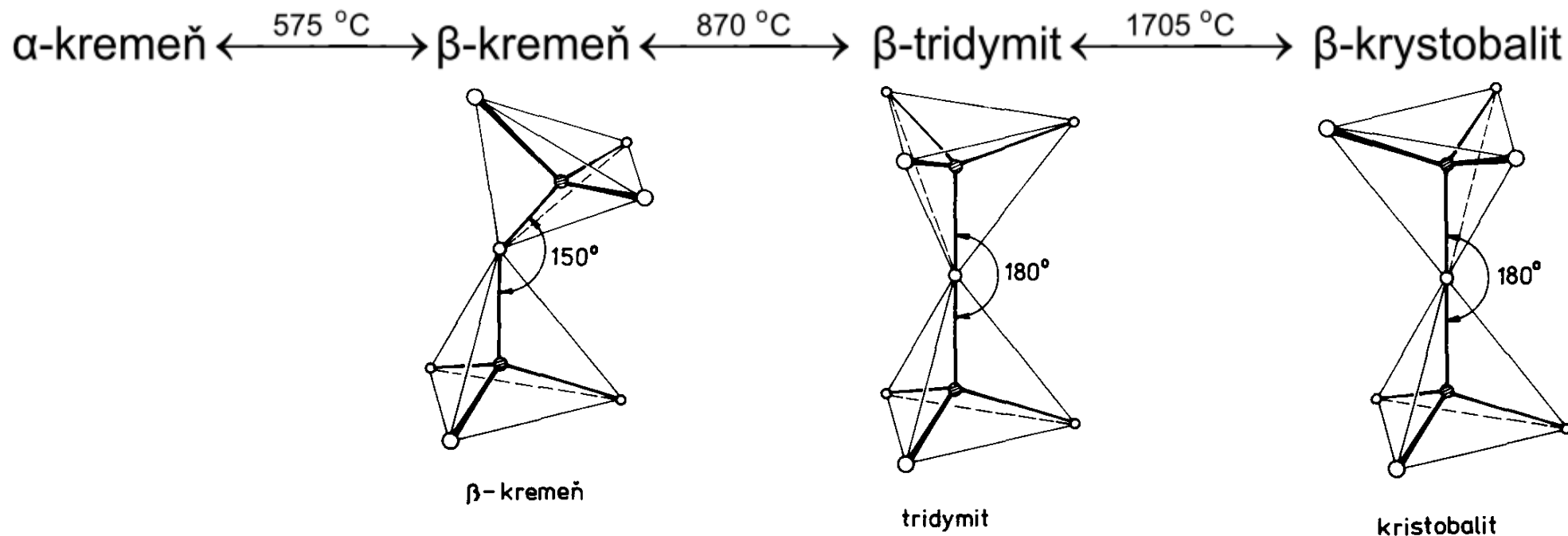
- Pri topení platí: $\Delta H > 0$ (endotermický dej, sústava prijíma teplo)
 $\Delta S > 0$ (rastie neusporiadanosť sústavy)
 $\Delta T = 0$
- Pri vare platí: $\Delta H > 0$ (endotermický dej, sústava prijíma teplo)
 $\Delta S > 0$ (rastie neusporiadanosť sústavy)
 $\Delta T = 0$

TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTK

1. Fázové premeny látok

Patria tu: **B) Štruktúrne (modifikačné) zmeny** pri ktorých dochádza ku reorganizácii stavebných častíc (atómov, molekúl...) v kryštálovej mriežke. Vyskytuje sa najmä v tuhom skupenstve.

Pr. modifikačné
premeny SiO_2

- Ak sú modifikačné zmeny vratné, nazývame ich **enantiotropné premeny**.
- Ak sú nevratné, ide o **monotropné premeny**, napr premena P_4 na P_∞

TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

2. Termický rozklad látok

patrí medzi chemické reakcie prebiehajúce v dôsledku dodávania tepelnej energie tuhej látke, pričom vznikajú produkty, z ktorých je aspoň jeden pri daných podmienkach prchavý (spravidla ide o malé molekuly) a jeho odchodom zo sústavy spravidla zostáva tuhá látka ako produkt rozkladného deja.

Z uvedenej charakteristiky termických rozkladov vyplýva aj ich praktické využitie, medzi ktoré patrí:

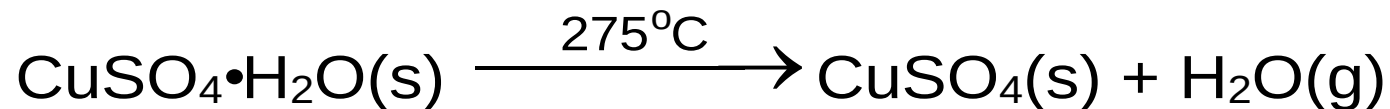
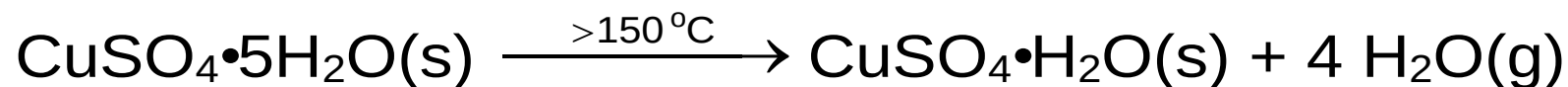
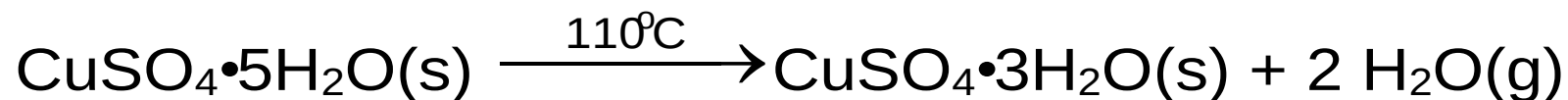
1. syntéza nových látok z dostupných zdrojov
2. analýza zloženia zložitejších látok podliehajúcich termickému rozkladu – termická analýza (stanovenie obsahu a následne aj druhu prchavých látok, alebo stanovenie sušiny v zložitejších sústavách, napr. potravinách).

Z uvedeného vyplýva, že termickému rozkladu podliehajú látky, ktoré majú vo svojej štruktúre zabudované malé molekuly alebo sú predpoklady pre ich vznik pri zvýšení teploty zahrievaním.

TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

2. Termický rozklad látok

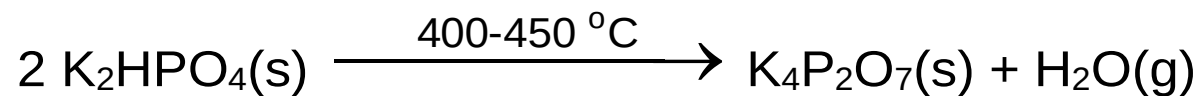
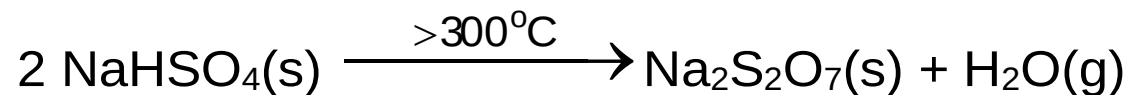
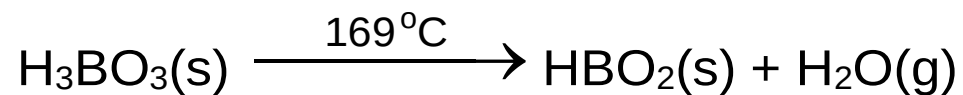
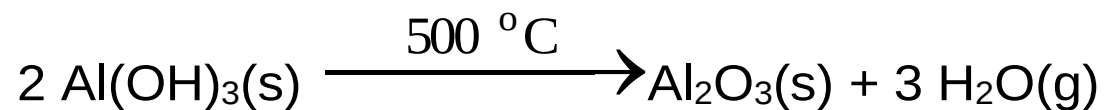
A. Termická dehydratácia kryštalohydrátov - termický rozklad s uvoľňovaním molekúl vody

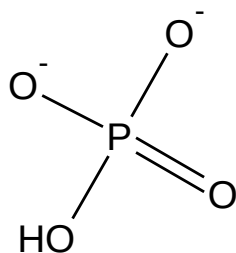
TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTKO

2. Termický rozklad látok

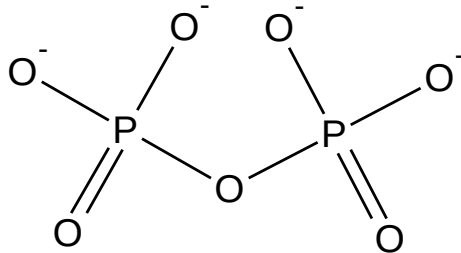
B. Termickej dehydratácii podliehajú aj niektoré látky, v ktorých **je rôznym spôsobom viazaná OH skupina** – mnohé hydroxidy kovov, kyslíkaté kyseliny niektorých prvkov, hydrogénsoli rôznych viacsýtnych kyselín a pod.

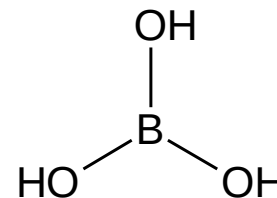
hydrogenfosforečnan(2-)

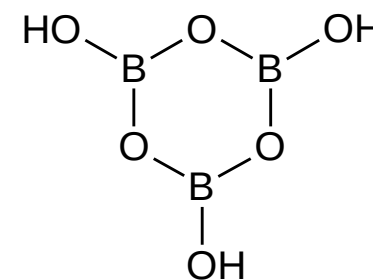
difosforečnan(4-)

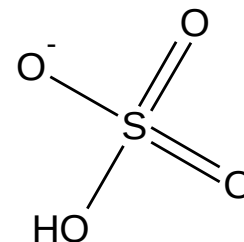
kyselina boritá

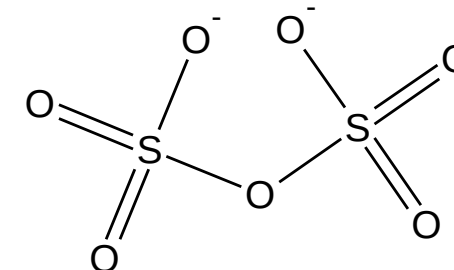
kyselina metaboritá

hydrogensíran(-)

disíran(2-)

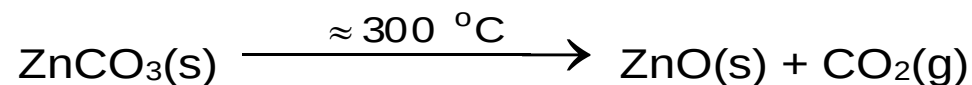
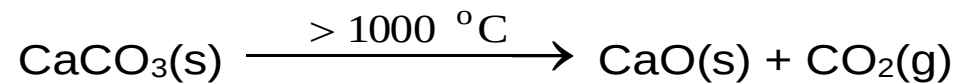
TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTK

2. Termický rozklad látek

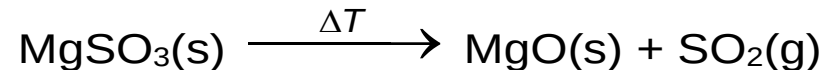
C. Pri rozklade niektorých **solí kyslíkatých kyselín** dochádza k uvoľňovaniu plynného oxidu zvyšku kyslíkatej kyseliny a ďalším produktom termického rozkladu je tuhý oxid kovu

Príklady

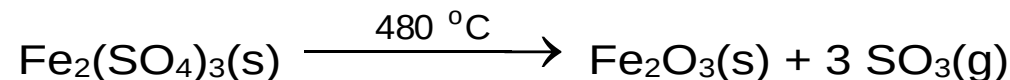
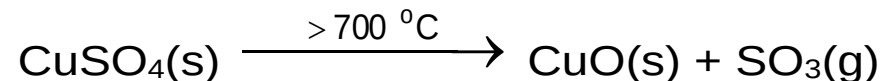
Termický rozklad uhličitanov za vzniku oxidu uhličitého

Termický rozklad siričitanov za vzniku oxidu siričitého

Termický rozklad niektorých síranov

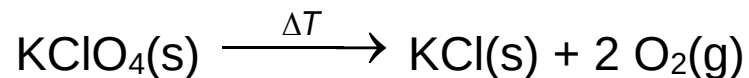
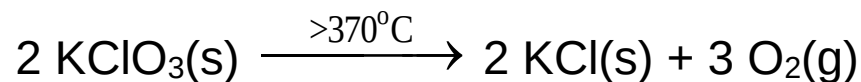
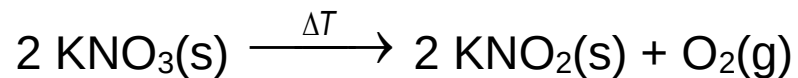

TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

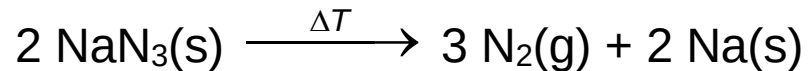
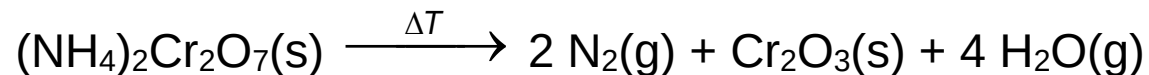
2. Termický rozklad látok

D. Termický rozklad spojený s redoxnými premenami

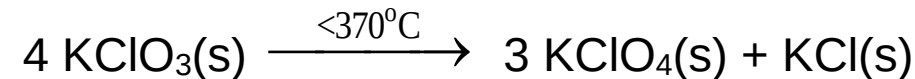
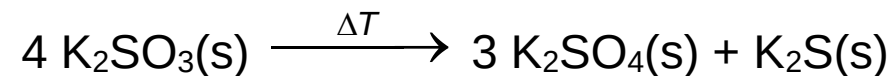
redoxný termický rozklad látok

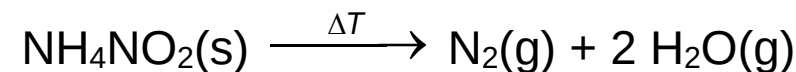
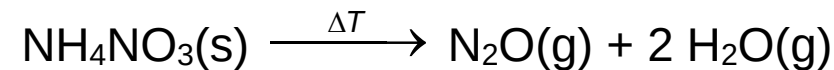
V skupine redoxných dejov pri termických rozkladoch možno nájsť okrem kyslíka aj iné produkty oxidácie, napr. dusík.

disproporcionačné reakcie

synproporcionačné reakcie podmienené účinkom tepla

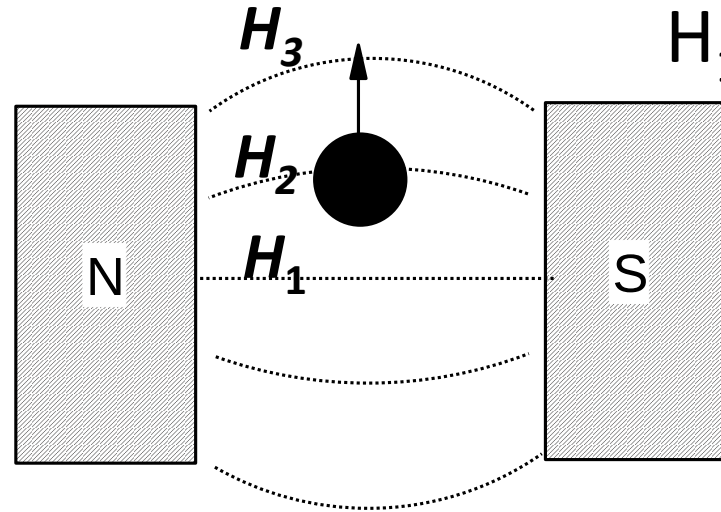

1.TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

2.MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

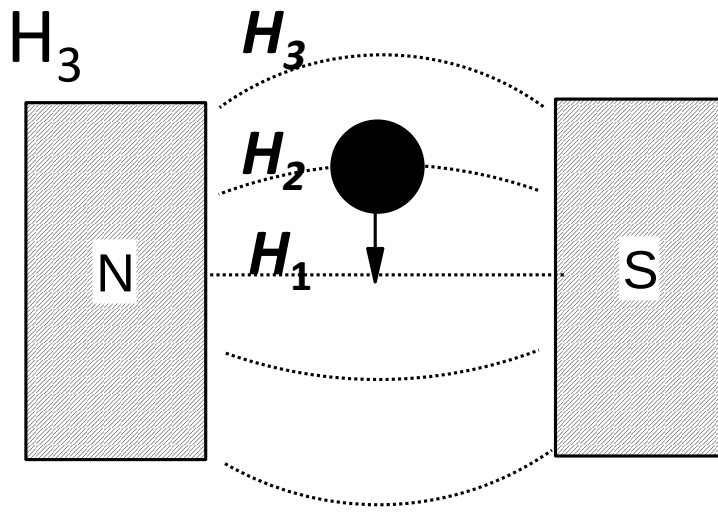
3.OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Diamagnetické látky

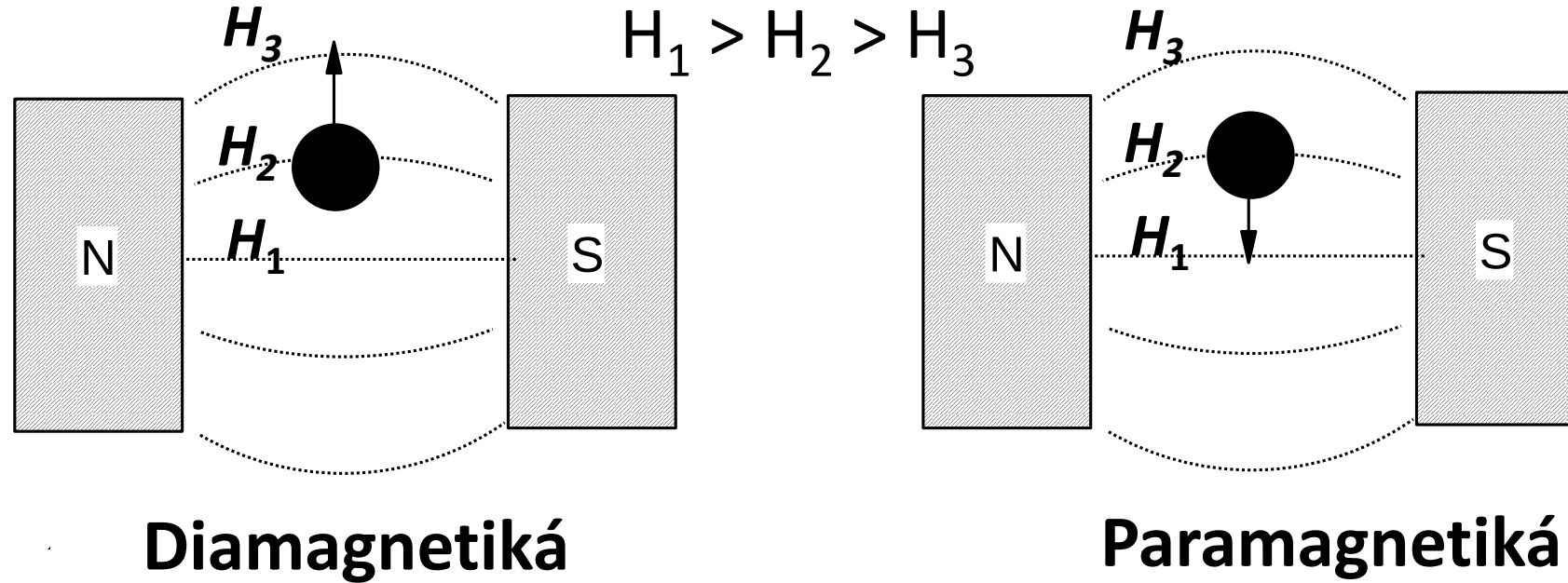
- materiály, ktorých molekuly majú všetky elektróny spárené. Diamagnetická častica má tendenciu sa vytláčať do miest s čo najmenšou intenzitou magnetického poľa

Paramagnetické látky

- materiály, ktorých molekuly obsahujú aspoň 1 nespárený elektrón. Paramagnetická častica má tendenciu sa dostať do miest s čo najväčšou intenzitou magnetického poľa.

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

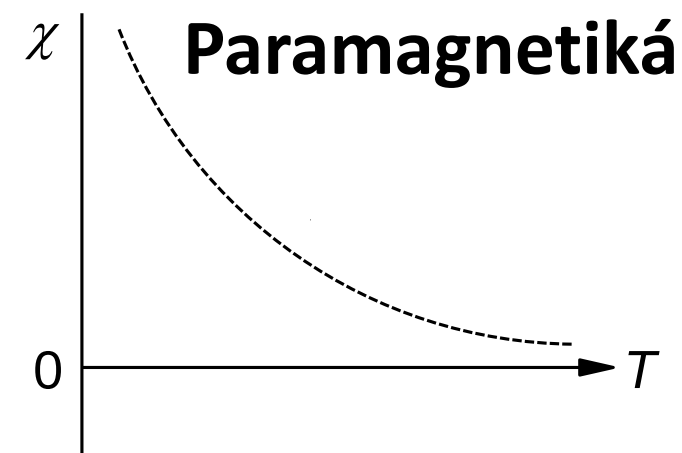
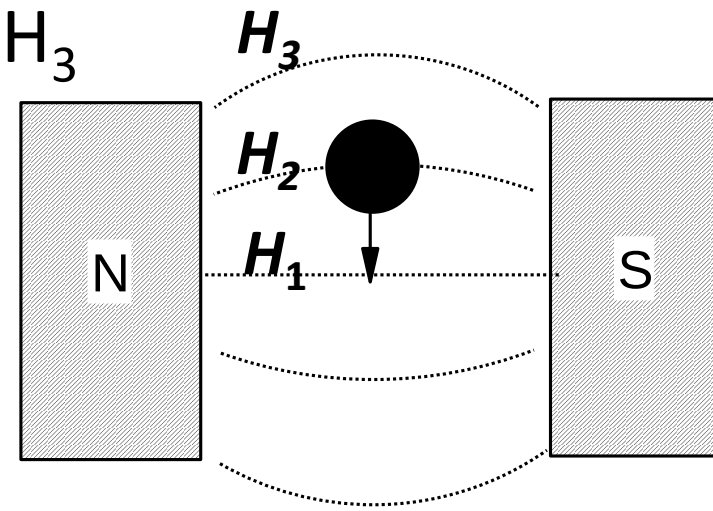
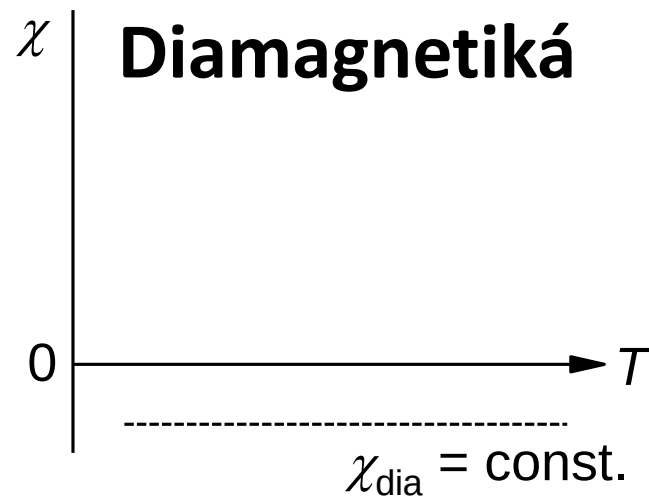
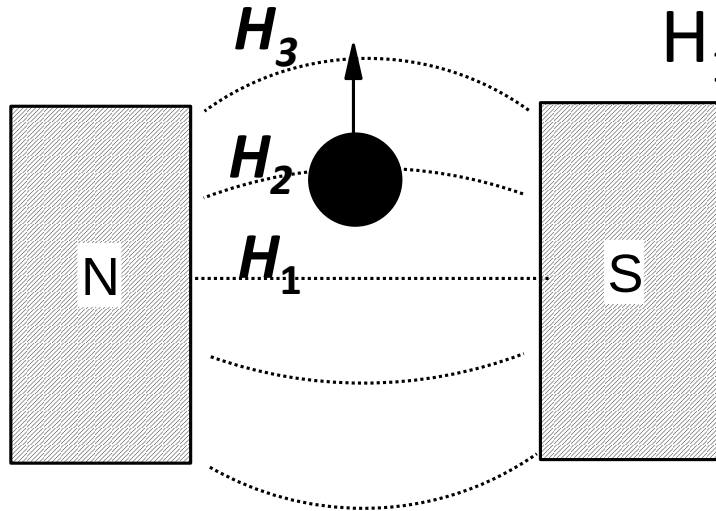
Magnetická susceptibilita: predstavuje vnímavosť látky voči magnetickému poľu.

Objemová magnetická susceptibilita je bezrozmerná veličina a je definovaná vzťahom:

M – magnetizácia
H – magnetická intenzita

$$\vec{M} = \chi \cdot \vec{H}$$

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Magnetická susceptibilita diamagnetických materiálov je konštantná pri zmene teploty, nadobúda malé a záporné hodnoty. Magnetická susceptibilita paramagnetických materiálov závisí od teploty.

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

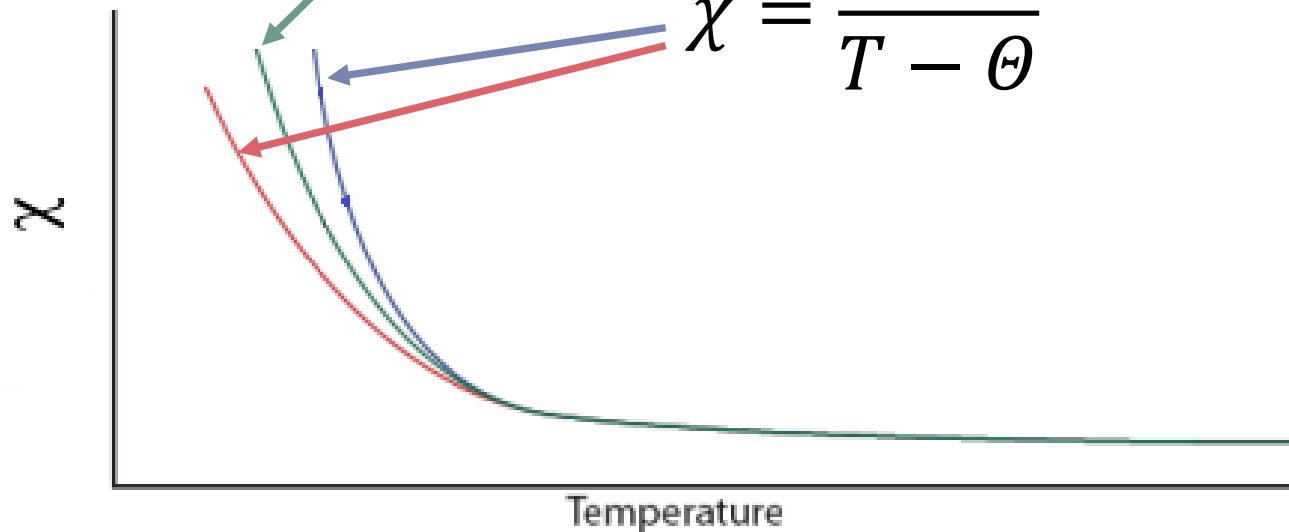
Magnetická susceptibilita paramagnetických látok:

- Ak častice paramagnetického materiálu medzi sebou neinteragujú, teplotnú závislosť susceptibility popisuje **Curieho zákon**:

$$\chi = \frac{C}{T}$$

- Ak existujú interakcie medzi časticami paramagnetického materiálu, na teplotnej závislosti magnetickej susceptibility pozorujeme odchýlky od Curieho zákona, ktoré popisuje **Curieho-Weissov zákon**:

$$\chi = \frac{C}{T - \Theta}$$

C – Curieho konštanta

Θ – Curieho-Weissova konštanta

T – Termodynamická teplota

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Molová magnetická susceptibilita χ_m : $\chi_m = \chi \cdot \frac{M}{\rho}$ [m³ mol⁻¹]

Efektívny magnetický moment μ_{eff} : $\mu_{\text{eff}} = 798 \sqrt{\chi \cdot T}$ [μ_B]

$$\mu_{\text{eff}} / \mu_B \approx \sqrt{N_e (N_e + 2)}$$

T – Termodynamická
teplota

M – molová hmotnosť

ρ – hustota

μ_B – Bohrov magnetón

$$\mu_B = 9.27 \times 10^{-24} \text{ J/T}$$

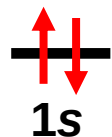
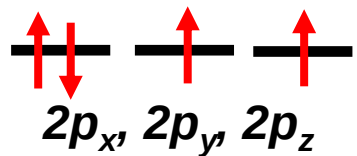
N_e = počet nespárených
elektrónov v častici

MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

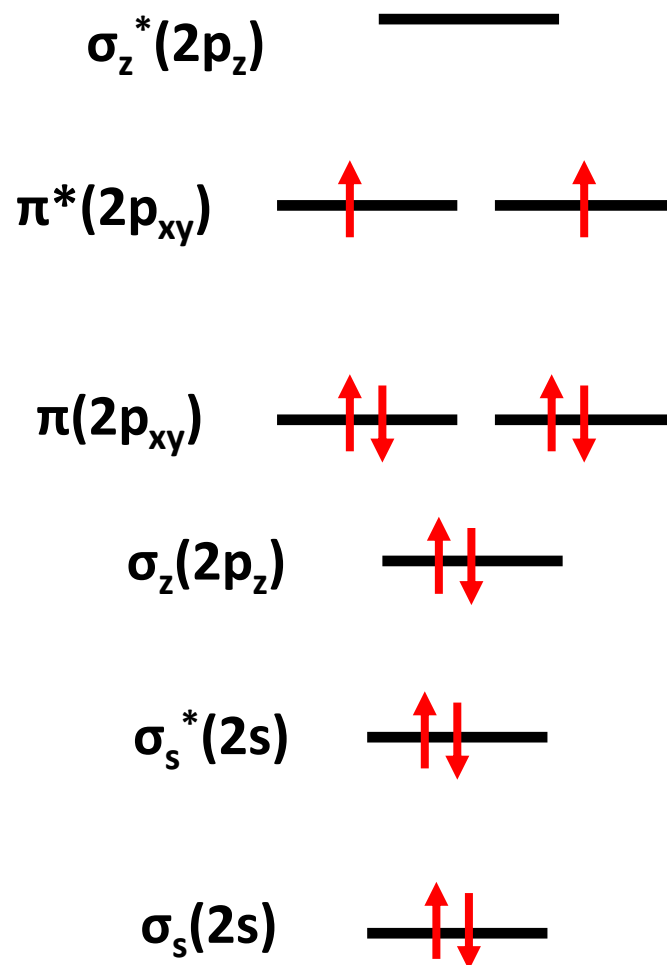
atóm kyslíka $O^{\bullet\bullet}$

$$\mu_{\text{eff}} \approx \sqrt{2(2 + 2)} = 2.83\mu_B$$

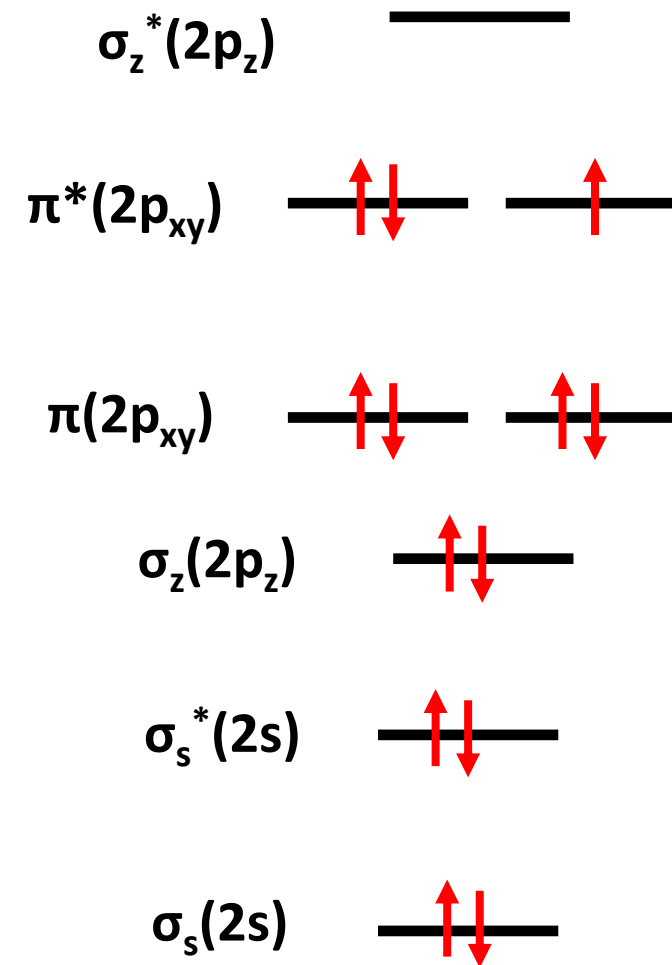
molekula dikyslíka $O_2^{\bullet\bullet}$

$$\mu_{\text{eff}} \approx \sqrt{2(2 + 2)} = 2.83\mu_B$$

superoxidový anión $O_2^{\bullet-}$

$$\mu_{\text{eff}} \approx \sqrt{1(1 + 2)} = 1.73\mu_B$$

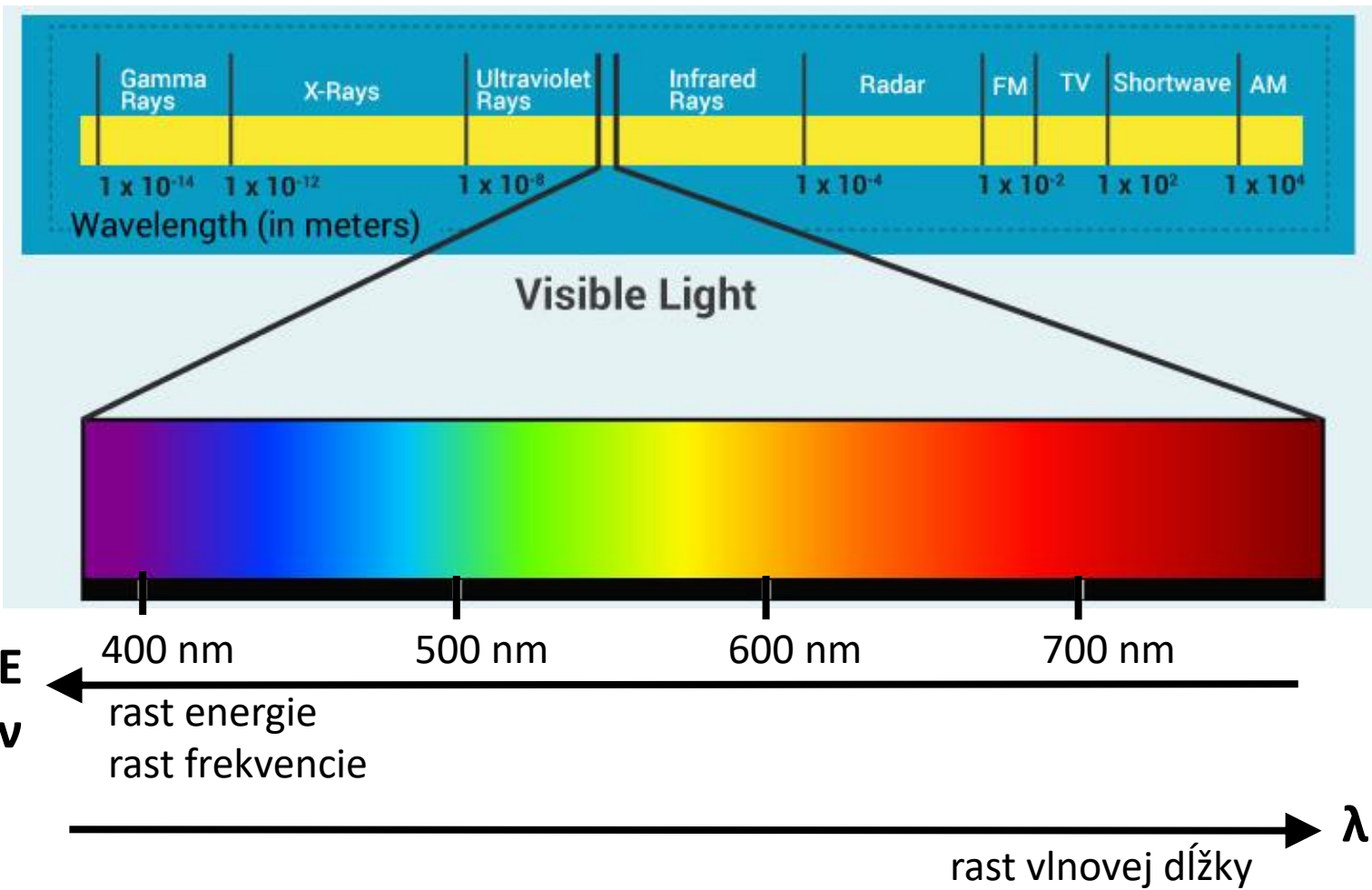
1.TERMICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

2.MAGNETICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

3.OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

- sú dôsledkom interakcie častíc látky s elektromagnetickým žiarením, teda so svetlom.

Planckov vzťah

$$E = h\nu = h \frac{c}{\lambda}$$

h – Plancková konštanta

$$h = 6,626 \times 10^{-34} \text{ J.s}$$

ν – frekvencia žiarenia [s^{-1}]

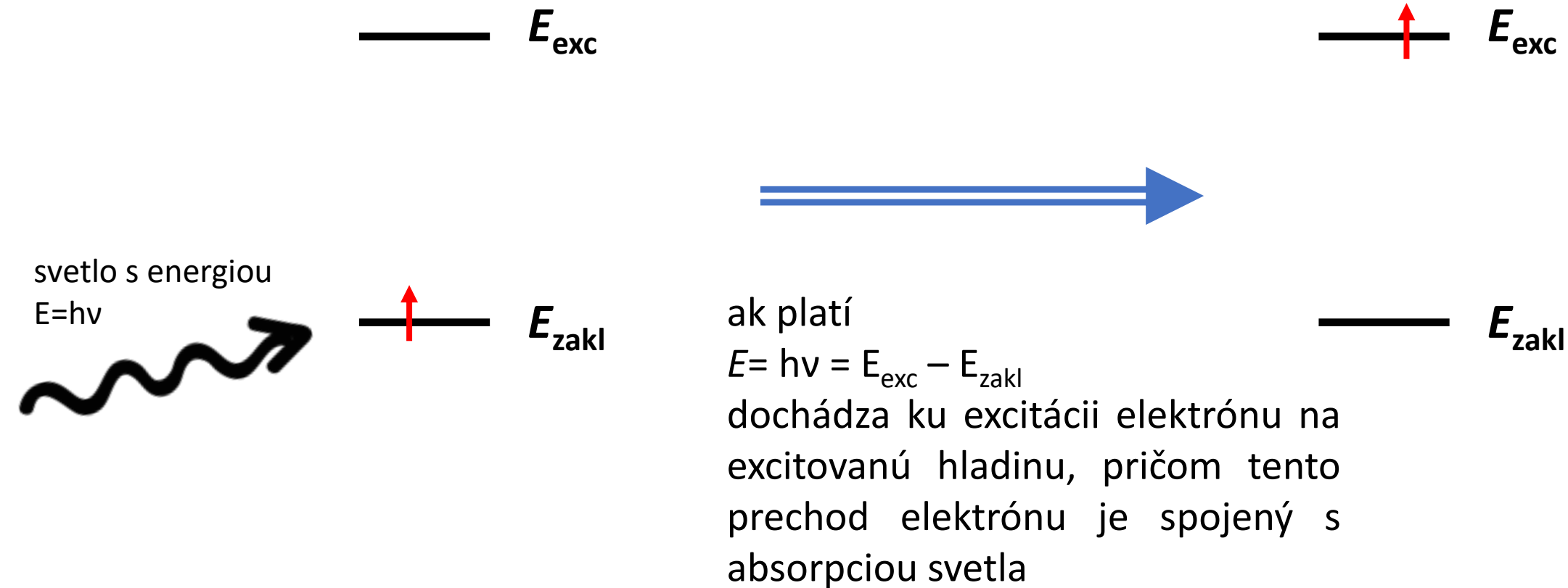
c – rýchlosť svetla vo vákuu

$$c = 2,998 \times 10^8 \text{ m.s}^{-1}$$

λ – vlnová dĺžka [m]

OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

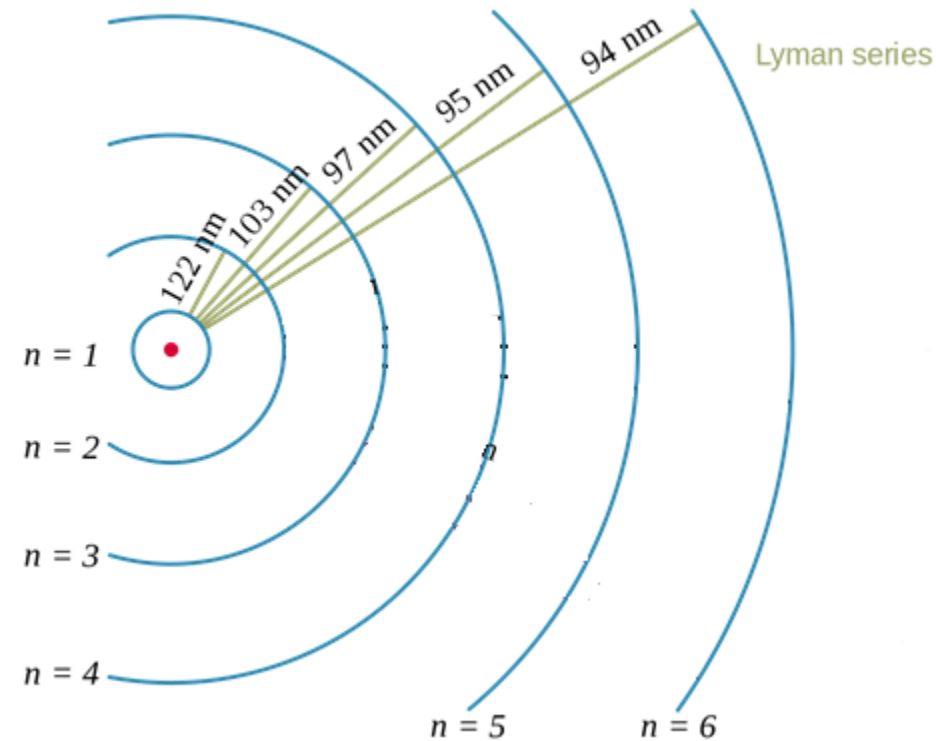
Elektrónové spektrá atómov a jednoduchých molekúl:

OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Elektrónové spektrá atómov a jednoduchých molekul:

**Príklad: Elektrónové spektrá
atómu vodíka**

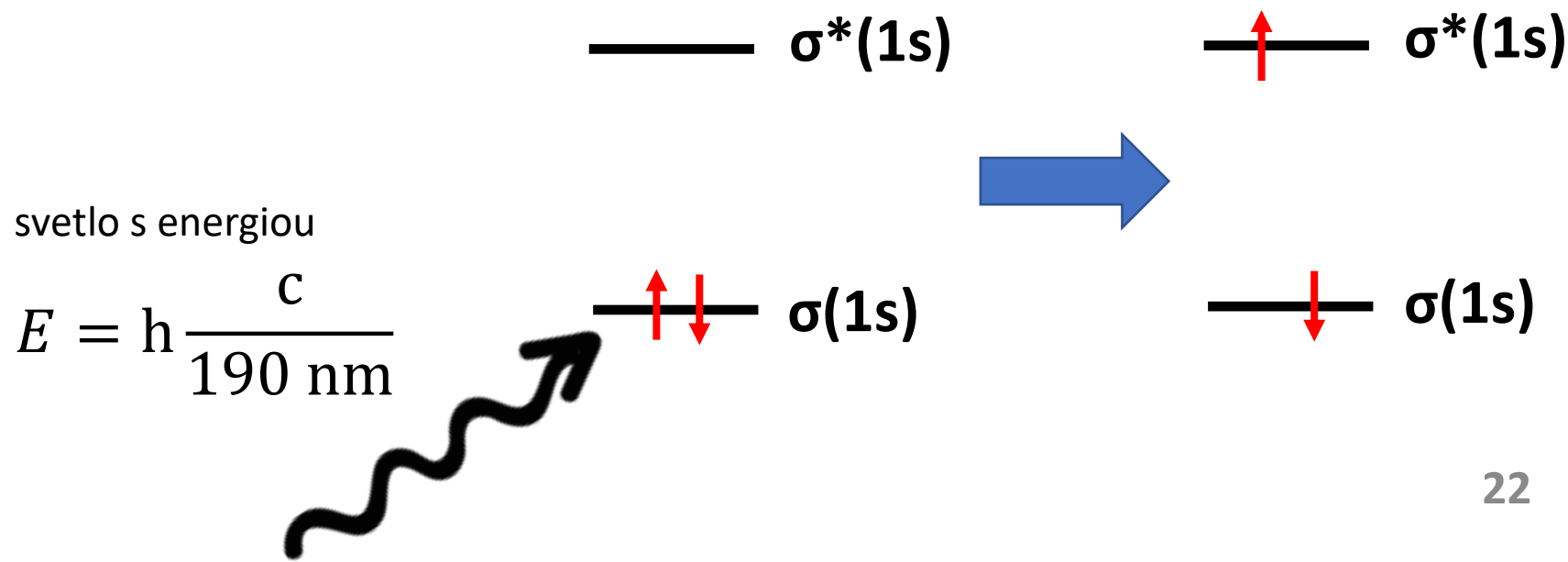

OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Elektrónové spektrá atómov a jednoduchých molekul:

**Príklad: Elektrónové spektrá
molekuly divodíka H₂**

$$E\{\sigma^*(1s)\} - E\{\sigma(1s)\} \\ = 190 \text{ nm}$$

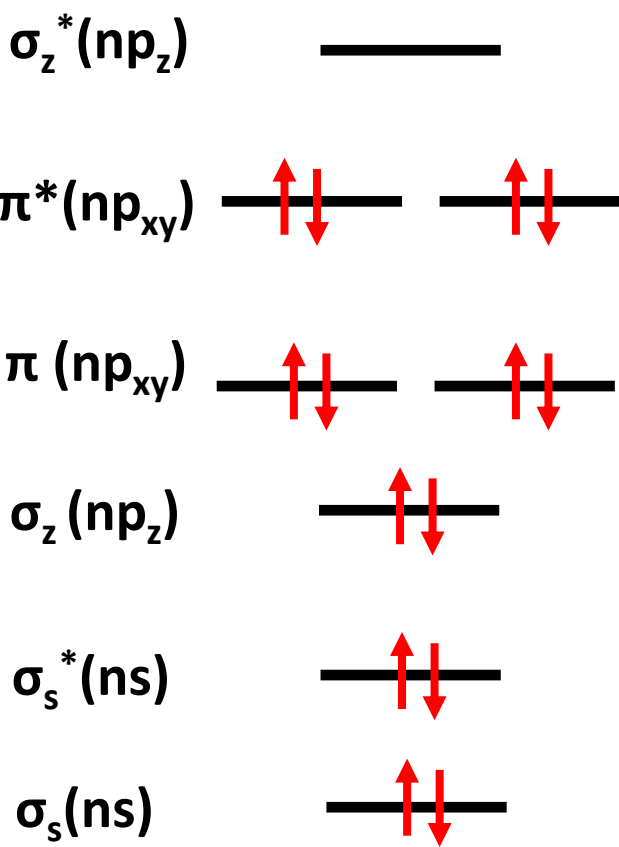

OPTICKÉ VLASTNOSTI LÁTOK

Elektrónové spektrá atómov a jednoduchých molekul:

Príklad: Elektrónové spektrá dihalogénov X_2

	F_2	Cl_2	Br_2	I_2
Poloha absorpčného maxima v nm $E\{\sigma_z^*(np_z)\} - E\{\pi(np_{xy})\}$	270	330	425	500
Zodpovedajúca farba látky	bezfarebný	žltozelený	hnedý	fialový

Cl_2

Br_2

I_2

